

`Louis Armstrong is de stamvader van de jazz'

Al dacht Louis Armstrong anders over zijn exacte geboortjaar (1900) dan de jazzhistorici (1901), voor trompettist Michael Varekamp is elk jaar een Louis Armstrong-jaar.

 Edo Dijksterhuis 30 oktober 2000 Leestijd 3 minuten

Over de geboortedatum van Duke Ellington bestaat geen twijfel. Dat 1999, precies een eeuw na zijn geboortjaar, werd uitgeroepen tot Ellington-jaar stuitte dan ook op geen enkel protest. Heel anders ligt dat bij Louis Armstrong. De administratieve gegevens over deze zoon van 15-jarige ongetrouwde moeder, die opgroeide in weeshuizen en jeugdgevangenissen in New Orleans, zijn een stuk vager dan die van Ellington die opgroeide in een keurig middenklasse gezin in Washington D.C. De trompettist hield tot zijn dood in 1971 vol te zijn geboren op 4 juli 1900, een verdacht mooie combinatie van de Amerikaanse onafhankelijkheidsdag en een rond jaartal. Jazzhistorici houden het echter op 4 augustus 1901. Voor trompettist Michael Varekamp maakt het niet zo veel uit. „Hartstikke mooi toch. Kunnen we twee jaar lang Armstrong herdenken!"

Varekamp geeft deze maand het startschot voor het `Satchmo'-herdenkingsjaar met zijn concertprogramma `The Louis Armstrong Story'. Op een maandlange theatertour door heel Nederland brengt hij met een acht man sterke band de muziek van de aartsvader van de jazz tot leven. Het repertoire geeft een overzicht van heel Armstrongs oeuvre, van zijn periode als lid van King Olivers jazzorkest via zijn befaamde Hot Five en Hot Seven combo's en zijn bigband tot de All-Stars waarmee hij vanaf de late jaren veertig successen vierde.

Voor Varekamp (Rotterdam, 1968) is het programma niet alleen een hommage maar vooral ook een terug keer naar zijn jeugdliefde. „Mijn ouders hadden thuis maar één jazz-plaat: Town Hall Concert van Armstrong. Ik ontdekte die plaat toen ik elf was en wist meteen dat ik daarmee iets moest. Ik speelde toentertijd in de harmonie van Bodegraven maar vanaf dat moment wilde ik alleen nog maar jazz spelen."

De jonge trompettist spendeerde al zijn zakgeld aan platen en leefde een paar jaar op een streng muzikaal dieet van 100 procent Armstrong. Iedere dag lagen er gemiddeld vijf tot zes

albums van zijn idool op de draaitafel en met diverse bandjes verdiepte hij zich in de nummers. Toen hij zich begin jaren negentig aanmeldde bij het Haagse conservatorium bleek hij als verstokte 'New Orleans'-liefhebber een muzikaal buitenbeentje. „Mijn geluid en spelopvatting was helemaal verankerd in Armstrong. Vergeleken met de andere studenten had ik een wat raar vibrato, uitbundiger en vetter aangezet.”

„Wij waren het enige bandje van 20-jarigen die toen Louis Armstrong speelde”, herinnert Varekamp zich. „Iedereen vond het maar ouwelullenmuziek en niemand begreep wat ik daar nou aan vond. Maar het is zulke onstuimige muziek die overduidelijk gemaakt is door twintigers dat ik het vreemder vind als iemand er niet door gegrepen wordt. Door onder meer het werk van Wynton Marsalis is er zo'n tien jaar geleden een revival op gang gekomen. Misschien zorgt die puristische benadering van Marsalis voor een soort statische museumjazz, maar er is in ieder geval weer respect voor de oude stijl.”

De Haagse trompettist verbreedde na zijn studie zijn stilistische horizon als lid van onder andere The Dutch Swing College en de Fra Fra Bigband, maar zijn wortels is hij nooit vergeten. Het historische belang van Armstrong is volgens Varekamp dan ook moeilijk te overschatten. „Count Basie zei eens 'You can't play a note which isn't from Louis' en hij had gelijk. Armstrong is de stamvader van de jazz, bij hem begint het allemaal. Voorheen werd er alleen maar ragtime gespeeld, maar hij introduceerde de elastische timing die het kenmerk van jazz is geworden. Als blazer heeft hij de standaard gezet voor alle trompettisten na hem: hij had souplesse en gevoel, en was bovendien de allereerste die soleerde. Als zanger geldt hij als uitvinder van de scat. Weliswaar was dat een toevallige vondst – tijdens de opname voor Heebies Jeebies viel zijn lessenaar om en toen improviseerde hij verder zonder woorden – maar het was een revolutie in de muziek die je je nu niet meer voor kan stellen.”

Maar Armstrongs grootste kracht schuilt volgens Varekamp in zijn authenticiteit. „Zijn muziek ging over schoonheid, liefde en warmte, de dingen die er toe doen in het leven. Hij was muzikaal diep geworteld in de blues en gaf gestalte aan de ellende van de zwarten in het zuiden van Amerika, maar hij straalde altijd een uitbundig optimisme uit. Hij speelde met zo veel energie dat hij bij studio-opnames van King Oliver tien meter verder van de microfoon werd geplaatst dan de rest van de band omdat hij ze anders zou wegblazen.”

En het is precies die uitbundigheid en levenslust die de Hagenaar op het publiek wil overbrengen. In imitaties gelooft hij niet, in plaats van een tribuut noemt hij zijn show liever 'een muzikale lezing', 'een persoonlijk commentaar' of 'een conversatie met noten over noten'. „What a wonderful world zul je mij niet horen zingen. Dat nummer is zo sterk verbonden met Armstrong, daar kan niemand iets aan toevoegen. En ik zal in mijn spel misschien meer noten gebruiken dan Armstrong of andere harmonieën. Maar het zou ook niet kloppen als ik zijn vrije spel zou eren door hem precies na te doen!”

Behalve eerbetoon is Varekamps programma ook een vorm van eerherstel. Het populaire imago van Armstrong als de breed lachende, ietwat clowneske entertainer met vederlicht repertoire is hem namelijk een doorn in het oog. „Dat is het nadeel van geniaal zijn en oud worden. Voor veel mensen bestaat Armstrong alleen als entertainer. Nou heeft hij bijvoorbeeld ook een plaat gemaakt met Disney-liedjes die ik ook niet lust, maar dat doet niks af aan zijn eerdere verdiensten. Door de beeldvorming rondom de oude Armstrong is zijn pionierswerk van tafel geveegd. En daarmee is het hele onderstel van de jazz in diskrediet gebracht.”